Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота (проект)
магістра

з теми «ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ КОМПЕНСАЦІЇ ПОРУШЕНИХ ФУНКЦІЙ У ДІТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ДОШКІЛЬНИЙ ПЕРІОД»

Виконала: студентка 2 курсу
групи DO1 – M19z
спеціальності 012 Дошкільна освіта,
за освітньою програмою Дошкільна освіта
Мазар Аделіна Андріївна

Керівник: **Галаманжук Л. Л.,** доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії та методик дошкільної освіти

Рецензент: **Єдинак Г. А.,** доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор

Кам'янець-Подільський – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ДІТЕЙ З ПОРУШЕНИМИ ФУНКЦІЯМИ У ДОШКІЛЬНИЙ ПЕРІОД 8
1.1 Заняття фізичною культурою в адаптації до соціуму дітей з порушеними функціями 8
1.2 Засоби фізичної культури у практичній медицині, навчанні й вихованні дітей з порушеними функціями 21
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ 39
2.1 Методи дослідження 39
2.2 Організація дослідження 41
РОЗДІЛ 3 ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕНИМИ ФУНКЦІЯМИ 42
3.1 Зміст використаних засобів фізичної культури 42
3.2 Реалізація засобів у практиці фізичної культури дітей із порушеними функціями 50
3.3 Загальні положення заходів компенсаторного змісту для дітей із порушеними функціями на заняттях фізичною культурою 63
3.4 Характеристика умов щодо реалізації компенсаторного змісту на заняттях фізичною культурою дітей із порушеними функціями 79
ВИСНОВКИ 87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 89
ДОДАТКИ 97

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні понад 10 % мешканців світу є інвалідами, кількість яких, незважаючи на успіхи медицини, поступово, але неухильно зростає. Особа, яка опинилась у такому стані повинна пристосуватися до таких реалій, навчившись повноцінно жити, приймати активну участь в усіх галузях суспільного життя незважаючи на свої психофізичні обмеження.

За статистичними даними МОЗ України, захворювання опорно-рухового апарату (ОРА) посідають третє місце після серцево-судинних й онкологічних захворювань [1]. Питання фізичної реабілітації в дітей із порушеннями опорно-рухового апарату (ОРА) детально описані в працях вітчизняних і закордонних учених. Проте ця проблема залишається актуальною й на сьогодні. Її розв'язання можливе за участі різних фахівців, і насамперед спеціалістів у галузі фізичного виховання й фізичної реабілітації. Це підтверджує багаторічний досвід роботи з дітьми, які мають порушення функцій ОРА, тому що засоби фізичного виховання є одним із головних та найбільш дієвих методів їх реабілітації. Постава має велике значення, особливо в період росту й формування скелета дітей, а неправильні звичні положення тіла призводять до деформації хребта, грудної клітки, поперекового відділу, нижніх кінцівок, стопи, що сприяє прояву сколіотичної хвороби й плоскостопості [5]. Р. Б. Стєркіна (1996) відзначає, що, за даними Інституту гігієни і профілактики захворювань дітей, останніми роками стан здоров'я дошкільників значно погіршився: знизилася кількість абсолютно здорових серед них і збільшилася кількість дітей, які мають різноманітні відхилення в стані здоров'я, а також хронічні захворювання.

Статистичні дослідження України свідчать, що з кожним роком кількість дітей із різними формами порушень постави й сколіозом значно

зростає. Так, у дошкільному віці порушення постави виявлено у 2,1 % дітей, у чотири роки – у 15–17 % дітей, у сім років – уже в 33 % (кожна третя дитина). У дітей старшого шкільного віку цей показник складає 67–72 % [2]. Не залишається непомітним і той факт, що в дітей 4–6 років хвороби кістково-м'язової системи займають перше місце (порушення постави, сколіози, плоскостопість). Це приводить до занепокоєння як фахівців, які займаються цією проблемою, так і батьків підростаючого покоління.

Відомо, що «Конвенція про права дитини» [28] гарантує дітям з обмеженими функціями, в тому числі внаслідок захворювання церебральним паралічем (надалі особи з порушеними функціями – ПФ), права на повну та рівноцінну участь в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Разом з тим, особи з ПФ часто позбавлені цієї можливості, значною мірою внаслідок неналежної уваги до них з боку здорової частини суспільства, – суспільної апатії.

Сьогодні значна кількість вчених та фахівців усіх країн світу працює над вирішенням шляхетного завдання – визначити шляхи підвищення «цінності життя» понад 460 мільйонам інвалідам, серед яких кожен дев'ятий – з ПФ, сприяти їх реабілітації, соціальній адаптації й інтеграції, залучити до активної участі в житті та забезпечити рівні можливості із здоровою частиною суспільства.

Одним з провідних напрямів вирішення проблеми повноцінної життєдіяльності осіб з ПФ є «формування здорового способу життя та реалізація фізичного виховання цієї категорії» [1; 2; 4; 17; 30; 33], їх «спортивна діяльність» [14; 23; 53; 60] і, зокрема, спеціальні «Олімпійські ігри» [3; 5; 24; 68]. У такому аспекті здійснюються дослідження, пов'язані з пристосування до психомоторних особливостей дітей з ПФ приладів, тренажерів, інших технічних засобів навчання та розвитку [63]. Удосконалюється тестове забезпечення, спрямоване на визначенні придатності дітей з різними формами паралічу до занять фізичними вправами [74; 75]. Розробляються комплексні програми фізкультурно-оздоровчої роботи поміж дітей з ПФ [4; 40].

З іншого боку підкреслюється необхідність диференційованого підходу до фізичного виховання осіб з ПФ та використання фізичних вправ і видів спортивно-ігрової діяльності як провідного засобу для запобігання психічним травмам і соціальній ізоляції [19].

Уважаємо, що розв'язання проблеми порушень ПФ саме в дітей 4–6 років є нагальним. У цьому віці відбувається перше скелетне витяжіння. У цей період дуже важливо не дати розвинутися порушенням, які далі можуть призвести до захворювань та ускладнень у стані здоров'я. Важливими є розробка й упровадження в освітньо-виховних закладах методики фізичної реабілітації, яка буде спрямована на профілактику порушень ПФ. Тому темою дипломного дослідження магістра було обрано: «Педагогічні умови компенсації порушених функцій у дітей на заняттях з фізичної культури в дошкільний період». Роль авторки полягала у визначенні педагогічних умов компенсації порушених функцій у дітей на заняттях з фізичної культури.

Об'єкт дослідження – фізичне виховання дітей з ПФ.

Предмет дослідження – засоби, методи фізичного виховання, методичні прийоми реалізації змісту й оцінки стану розвитку моторної функції дітей з ПФ у дошкільний період.

Мета дослідження – систематизувати теоретико-емпіричні дані щодо педагогічних умов, реалізація яких сприятиме компенсації порушених функцій дітей на заняттях із фізичної культури у дошкільний період.

Завдання дослідження:

1. Визначити соціальні й педагогічні аспекти використання дітьми з ПФ фізичного виховання у вирішенні різних за змістом завдань.

2. Встановити рухові уподобання і ставлення до занять фізичними вправами дітей з ПФ у дошкільний період.

3. Визначити стан розвитку моторної функції в рухах самозабезпечення у дітей з ПФ 4-7 років.

4. Розробити комплекс заходів компенсаторної спрямованості для дітей з

ПФ, що передбачає використання засобів і методів фізичного виховання.

Для вирішення поставлених завдань використовували комплекс адекватних **методів дослідження**. Відбувалося воно на теоретичному та емпіричному рівнях. Так, у першому випадку використовували загальнонаукові методи, а саме синтез, аналіз, узагальнення, систематизацію, теоретичне моделювання. Комплекс цих методів сприяв вивченню стану розробленості досліджуваної проблеми за інформацією літературних джерел.

Соціологічні методи, а саме анкетне опитування вихователів, інструкторів із фізичної культури, використовували для одержання необхідних емпіричних даних.

Педагогічні методи, а саме спостереження, тестування, констатувальний етап педагогічного експерименту використовували для одержання даних про стан розвитку грубої моторної функції, рухові уподобання і ставлення до занять фізичними вправами дошкільників із ПФ.

Медико-біологічні методи використовували для визначення форми церебрального паралічу у дітей дошкільного віку.

Крім цього, було використано методи математичної статистики. Це дозволяло зробити адекватні аналіз та інтерпретацію одержаних емпіричних даних. Використовували основні одномірні статистики, а також параметричний t-критерій Стьюдента. Останній дозволяв встановити наявність або відсутність розбіжності двох середніх у пов’язаних та непов’язаних вибірках.

Практичне значення одержаних результатів: уточнення соціальних і педагогічних чинників, що визначають вирішення проблеми інтеграції та психофізичної адаптації осіб з ПФ до умов життєдіяльності в сучасному суспільстві; вивчення методичних особливостей застосування тести для оцінювання стану розвитку моторної функції дітей з ПФ у рухах самозабезпечення впродовж старшого дошкільного віку; визначення рухових

уподобань, хлопчиків і дівчаток з ПФ у дошкільний період; створення передумов для формування технології використання фізичного виховання у корекції розвитку порушених функцій в дітей з ПФ дошкільного віку під час занять з фізичної культури.

Водночас відзначаємо, що розроблений комплекс заходів із використанням модифікованих до можливостей дітей з ПФ засобів і методів фізичного виховання може бути використаний під час читання лекцій майбутнім фахівцям. Важливими є дані теоретико-емпіричного змісту щодо соціальної значущості фізичної культури для корекції порушених функцій дітей з ПФ дошкільного віку; щодо застосування занять з фізичної культури у вирішенні дітьми з ПФ різних за змістом завдань та ефективності застосування окремих тестів для оцінювання стану розвитку моторної функції дітей з ПФ у дошкільний період та результати, якими відзначаються такі діти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дипломного проекту магістра були апробовані на таких наукових конференціях: XII Міжнародній пам’яті Анатолія Миколайовича Лапутіна «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (Чернігів, 2019); Всеукраїнських «Формування здорового способу життя студентської та учнівської молоді засобами освіти» (Кам’янець-Подільський, 2019-2020); звітних науково-практичних аспірантів, викладачів, магістрантів Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2019-2020).

Публікації. Основні результати дослідження за темою дипломного проекту магістра викладено в одній науковій статті.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 100 сторінках, з яких 89 – основного тексту, що містять 7 таблиць. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, практичних рекоменлацій, висновків, списку 80 використаних джерел інформації та додатків.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз спеціальної літератури засвідчує, що для вирішення різних за змістом завдань дітей з ПФ, у тому числі соціально-педагогічних у період дошкільного віку, необхідно застосовувати комплекс медико-педагогічних заходів, основу яких становить фізична активність. На сучасному етапі для розвитку, соціальної адаптації та інтеграції дітей з ПФ у аспекті інклюзивної освіти розроблено правові аспекти розв'язання цієї проблеми. Проте відсутні дослідження із систематизації, узагальнення і визначення комплексу діагностичних методик для оцінювання стану готовності до життя і діяльності в суспільстві, як складової фізичної активності з компенсаторним змістом дітей у дошкільний період.

2. Ефективними у забезпеченні компенсаторного змісту фізичної активності дітей із ПФ 5-7 років є модифікації засобів фізичного виховання, зокрема: рухливі ігри; ритміка, танці, плавання; вправи на розслаблення, розтягування, розвиток рухових якостей, із запобігання деформаціям. Важливим і одним із пріоритетних видів фізичної активності є тестування, а найбільш ефективний – комплексний тест GMFM із системою оцінювання результатів GMFMS.

3. Результати анкетування інструкторів фізичної культури та вихователів свідчать, що діти з ПФ 5-7 років займають активну позитивну позицію щодо занять з фізичної культури для вирішення різних за змістом завдань.

4. Результати використання тесту GMFM засвідчують існування внутрішньогрупових особливостей та міжгрупових відмінностей у динаміці моторної функції, пов'язаної з виконанням рухів самозабезпечення. Поміж хлопчиків найкращі результати демонструють такі, хто має геміпаретичну форму церебрального паралічу, дещо меншими результатами відзначаються хлопчики з атонічно-астатичною формою церебрального паралічу, потім – із

спастичною диплегією; найнижчі результати мають хлопчики з гіперкінетичною формою церебрального паралічу. При цьому, загальна тенденція полягає у певному погіршенні з віком рівня розвитку зазначеної моторної функції незалежно від форми захворювання.

5. Поміж дівчаток найкращими результатами відзначаються такі, хто має геміпаретичну та атонічно-астатичну форми захворювання, дещо меншими результатами – дівчатка зі спастичною диплегією, а найнижчими результатами – дівчатками з гіперкінетичною формою церебрального паралічу. При цьому, незалежно від форми захворювання відбувається незначне погіршення показників усіх дівчаток у рухах із повзання, ходьби, бігу, стрибків.

6. Розроблено комплекс заходів компенсаторного змісту, основу якого становить систематична фізична активність, що передбачає використання вправ на опанування техніки рухів із самозабезпечення, а також українські народні рухливі ігри, нетрадиційні для фізичної культури комплекси вправ, зокрема запропоновані у методиці Р. Хілтмана, вправи дихальної гімнастики Б. Толкачьова і К. Ніши, а також фізіотерапевтичні процедури й лікувальний масаж.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айшервуд М. М. Полноценная жизнь инвалида ; пер. с англ. Е. М. Александровой, М. Н. Гильяшевой. М. : Педагогика, 1991. 88 с.

2. Бадалян Л. О., Журба Л. Т., Тимонина О. А. Детские церебральные параличи : учеб. пособие. Київ: Здоровья, 1988. 328 с.

3. Бортфельд С. А., Рогачева Е. И. Лечебная физкультура и массаж при детском церебральном параличе : учеб. пособие. Л. : Медицина, 1986. 169 с.

4. Быкова В. Л., Литван Р. А., Козлова Н. А. Социально-педагогическая поддержка личности ребенка в условиях учреждения дополнительного образования детей : учеб. пособие. Челябинск, 2001. 105 с.

6. Быховская И. М. Человеческая телесность в социо-культурном измерении: традиции и современность. М. : ГЦОЛИФК, ОС РАН, 1993. 179 с.

7. Верхало Ю. Н. Тренажеры и устройства для восстановления здоровья и рекреации инвалидов : учеб. пособие. М. : Советский спорт, 2004. 536 с.

8. Волошин П. В., Шестопалова Л. Ф., Подкорытов В. С. Клинико-психологические детерминанты эффективности реабилитационных программ у детей. Соціальна педіатрія. 2005. С. 48-49.

9. Выготский Л. С. Собрание сочинений : в 5-ти томах. М. : Педагогика, 1983. Т. 5 (Основы дефектологии). 372 с.

10. Выдрин В. М., Курамшин Ю. Ф., Николаев Ю. М. Осмысление интегративной сущности физической культуры – магистральный путь ее теории. Теория и практика физической культуры. 1996. № 5. С. 7-14.

11. Галіна І. В. До концепції реабілітації дітей з розладами когнітивної сфери. Соціальна педіатрія. 2005. С. 54-55.

12. Ганзина Н. В. Система рекреативно-восстановительных мероприятий в социальной адаптации инвалидов с последствиями детского церебрального паралича : автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. пед. наук : 13.00.04 Рос. гос. акад. физ. культуры. М. 1997. 21 с.

13. Государев Н. А. Детский церебральный паралич как проблема вуза : медицинские, психологические, педагогические аспекты профессиональной реабилитации : учеб. пособие. М. : МИИ, 2000. 184 с.

14. Григоренко В. Г. Педагогические основы физической реабилитации инвалидов с нарушениями функций спинного мозга : автореф. дис. на соиск. науч. степени д-ра пед. наук : 13.00.04 Рос акад. образования. М. : РАО НИИ дефектологии, 1992. 33 с.

15. Григоренко В. Г., Сермеев Б. В. Теория и методика физического воспитания инвалидов : учеб. пособие. Одесса, 1991. 232 с.

16. Григорьева Л. Д., Ро О. В. Социально-трудовая адаптация детей с тяжелыми ограничениями жизнедеятельности. Актуальные вопросы реабилитации детей-инвалидов. СПб., 1998. С. 19-24.

17. Гросс Ю. А. Применение тренажерных устройств в процессе реабилитационных занятий физическими упражнениями детей с нарушениями опорно-двигательного апарата : автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. пед. наук : 13.00.04 Всерос. Науч.-исслед. ин-т физ. культуры. М. : ВНИИФК, 1998. 23 с.

18. Гузій О. В. Комплексна фізична реабілітація учнів 13–15 років з церебральним паралічем другої групи важкості захворювання : дис. … канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02 ЛДІФК. Львів, 2002. 169 с.

19. Демчук С. П., Куц О. С. Соціальна інтеграція та реабілітація неповносправних школярів із церебральним паралічем засобами фізичного виховання : навч. посібник. Львів : НФВ «Українські технології», 2003. 148 с.

20. Діти з дитячим церебральним паралічем : обстеження, корекція, реабілітація : навч. посібник / автор-укладач В. І. Шнайдер. Кам’янець-Подільський : Абетка-Нова, 2006. 160 с.

21. Евсеев С. П., Шапкова Л. В. Адаптивная физическая культура : учеб. пособие. М. : Советский спорт, 2000. 240 с.

22. Єдинак Г. А. Технологія використання засобів фізичної культури в

руховій діяльності дітей з церебральним паралічем у спеціальних навчальних закладах : метод. реком. Кам'янець-Подільський : ПП М. І. Мошак, 2007.96 с.

23. Єдинак Г. А. Передумови організації та формування змісту рухової діяльності дітей з церебральним паралічем : навч. посібник. Кам'янець-Подільський : ПП М. І. Мошак, 2007. 114 с.

24. Єдинак Г. А. Теорія і технологія використання фізичних вправ у реабілітації дітей з церебральним паралічем : навч. посібник. Кам'янець-Подільський : ПП М. І. Мошак, 2007. 352 с.

25. Єдинак Г. А. Фізичне виховання дітей з церебральним паралічем : монографія. Кам'янець-Подільський : ПП О. А. Буйницький, 2009. 394 с.

26. Зінов'єв О. О., Зінов'єва К. О. Засоби і методи фізичної реабілітації при захворюваннях дитячим церебральним паралічем в ранньому дитячому віці. Львів, 2003. 94 с.

27. Ковінько М. С. Професійно-прикладна фізична підготовка учнів з церебральним паралічем в професійно-технічних закладах освіти : дис.... кандидата наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02 ЛДІФК. Львів, 2002. 199 с.

26. Козявкін В. І., Лунь Г. П., Бабадагли М. О. Дитячі церебральні паралічі : профілактика й ефективність реабілітації за методом. Соціальна педіатрія. 2005. С. 31-36.

27. Концепція безперервної реабілітаційно-адаптивної рухової діяльності учнівської молоді з обмеженими функціями у системі фізичного виховання (з діагнозом церебральний параліч) / Г. А. Єдинак. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий центр, 2003. 35 с.

28. Концепція державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами : Рішення колегії Міністерства освіти і науки України та Президії Академії педагогічних наук України, 23.06.1999 року, № 7/5–7 // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 1999. № 19. С. 14-28.

29. Костюкевич В. М. Спортивна метрологія : навч. посібник. Вінниця :

ДОВ «Вінниця» ВДПУ, 2001. 183 с.

30. Кравченко Л. М., Апалькова Е. П., Никулина Е. Л. Оценка уровня интеллекта и клинико-морфологические корреляции у детей с ДЦП в комплексе медико-социальной и педагогической реабилитации. Новые технологии в реабилитации церебрального паралича : матер. междунар. конгр., 9–12 мая 1994 г. Донецк, 1994. С. 201.

31. Курдыбайло С. Ф. Лечебная физическая культура в реабилитации инвалидов после ампутации конечностей : учеб. пособие. СПб, 1997. 150 с.

32. Курдыбайло С. Ф. Евсеев С. П., Герасимова Г. В. Врачебный контроль в адаптивной физической культуре : учеб. пособие. М. : Советский спорт, 2003. 184 с.

33. Лепесова М. М., Кураков Н. Н. Организация и возможности реабилитации детей с ДЦП. Соціальна педіатрія. 2005. С. 190-196.

34. Лечебная физкультура в системе медицинской реабилитации : руководство для врачей ; под ред. прПФ. А. Ф. Каптелина, И. П. Лебедева, Р. И. Антуфьева и др. М. : Медицина, 1995. 399 с.

35. Ли Е. С. Социально-педагогические аспекты и модифицированные методические приемы оздоровления инвалидов с последствиями заболевания детским церебральным параличом средствами физической культуры : автореф. дис. на соиск. науч. степени кандидата пед. наук : спец. 13.00.04 Всерос. науч.-исслед. ин-т физ. культуры. М. : ВНИИФК, 1997. 18 с.

36. Лубышева Л. И. Концепция формирования физической культуры человека. М. : ВННИФК, 1992. 120 с.

37. Лытаев С. А., Шанин Ю. Н., Шевченко С. Б. Адаптивные механизмы системы движения. Патогенетическое обоснование раннего восстановительного лечения ортопедо-травматологических больных. СПб : Воен.-мед. академия ; ЭЛБИ, 2001. 270 с.

38. Меерсон Ф. З. Адаптационные реакции поврежденного организма : физиология адаптационных процессов. М. : Медицина, 1986. 224 с.

39. Мерзлікіна О. А. Корекція фізичних вад підлітків 15–17 років з церебральним паралічем засобами фізичного виховання : дис. ... кандидата наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02 ЛДИФК. Львів, 2002. 193 с.

40. Мінцер О. П. Системні підходи до комплексної медико-соціально-педагогічної реабілітації дітей з обмеженими можливостями здоров'я – логіка і модулі з позицій доказової медицини. Соціальна педіатрія. 2005. С. 67-69.

41. Мякишева Н. А. Физическая реабилитация детей с последствиями ДЦП в условиях спортивно-игрового центра : автореф. дис. на соиск. науч. степени кандидата пед. наук : спец. 13.00.04 Рос. гос. акад. физ. культуры. М., 2000. 23 с.

42. Нечаева Н. В., Сыромолотов Ю. С. Организация и проведение физкультурно-оздоровительной и спортивной работы среди инвалидов за рубежом (обзорная информация) : метод. реком. М. : ЦООНТИ, 1988. 17 с.

43. Никитюк Б. А. Интеграция знаний в науке о человеке (Современная интегративная антропология). М. : «СпортАкадемПресс», 2000. 440 с.

44. Ниши К. Золотые правила здоровья. СПб., 2001. 121 с.

45. Организация коррекционно-восстановительной работы в спецшколе-интернате для детей с церебральным параличом и нарушенями опорно-двигательного аппарата : метод. реком. Київ : РУМК, 1992. 14 с.

46. Основи здоров'я і фізична культура. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10–11 класи. Київ : Початкова школа, 2012. 111 с.

47. Пономарев Н. И. Физическая культура как элемент культуры общества и человека. СПб : Санкт-Петерб. гос. пед. ун-т, 1996. 121 с.

48. Практическая психодиагностика. Методики и тесты : учеб. пособ. / ред.-сост. Д. Я. Райгородский. М. : Изд. дом «Бахрах-М», 2000. 668 с.

49. Программа антистрессовой пластической гимнастики. М. : Просвещение, 1996. 123 с.

50. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологи : учеб. пособ. / Рубинштейн С. Л. М. : Педагогика,1989. Т. 1. 416 с.

51. Ратов И. П., Иванов В. В., Попов Г. И. К проблемам выбора перспективных направлений в использовании нетрадиционных методов и средств оздоровительной физической культуры. Теория и практика физ. культуры. 1999. № 5. С. 9-13.

52. Руководство по реабилитации больных с двигательными нарушениями : учеб. пособ. ; под ред. А. Н. Беловой, О. Н. Щепетовой. М. : Антидор, 1999. Т. 2. 648 с.

53. Рыбковский А. Г. Управление двигательной активностью человека (системный анализ). Донецк : Изд-во ДонГУ, 1998. 300 с.

54. Семенова К. А., Штеренгерц А. Е., Польской В. В. Патонегетическая восстановительная терапия больных детским церебральным параличом : учеб. пособ. Київ : Здоровья, 1986. 487 с.

55. Семенова К. А. Восстановительное лечение больных с резидуальной стадией детского церебрального паралича : учеб. пособ. М. : Антидор, 1999. 384 с.

56. Сермеев Б. В., Єфименко Н. Н. Содержание и методика занятий физкультурой с детьми, страдающими ДЦП : учеб. пособ. М. : Советский спорт, 1991. 87 с.

57. Сологубов Е. Г. Система реабилитации больных с детским церебральным параличом методом динамической функциональной проприоцептивной коррекции : автореф. дис… д-ра мед. наук : 14.00.13 Мос. мед. академия. М., 1997. 41 с.

58. Солодков А. С., Морозова О. В. Адаптационно-компенсаторные нарушения у детей-инвалидов и их коррекция средствами физической культуры. Теория и практика физ. культуры. 1998. № 1. С. 45-47.

59. Сотникова А. Г., Башкирова М. М. Физическое воспитание детей-инвалидов в США. Теория и практика физ. культуры. 1995. № 11. С. 59.

60. Столяров В. И. Новое массовое культурно-спортивное движение «СпАрт» (Духовность. Спорт. Искусство) : метод. реком. М., 1994. 64 с.

61. Теория и организация адаптивной физической культуры : учебник в 2 т. / Введение в специальность. История и общая характеристика адаптивной физической культуры ; под общей ред. прПФ. С. П. Евсеева. М. : Советский спорт, 2002. Т. 1. 448 с.

62. Толкачев Б. С. Физкультурный заслон ОРЗ. М. : ФиС, 1992. 183 с.

63. Физическая реабилитация детей с нарушениями функций опорно-двигательного апарата : учеб. пособ. ; под ред. Н. А. Гросс. М. : Советский спорт, 2000. 224 с.

64. Физическая реабилитация : учебник ; под ред. прПФ. С. Н. Попова. Ростов-на-Дону : Изд-во «Феникс», 1999. 608 с.

65. Хилтман Р. Йога для здоровья. М., 1991. 200 с.

66. Частные методики адаптивной физической культуры : учеб. пособ. / под ред. Л. В. Шапковой. М. : Советский спорт, 2003. 464 с.

67. Шелков О. М., Мишарина С. Н. Технология контроля и управления развитием моторно-психических реакций у лиц с отклонениями в состоянии здоровья. Теория и практика физ. культуры. 2003. № 3. С. 13-16.

68. Abstracts of the International conference on cerebral palsy. Quebec city, Canada (april-may, 2003). *Dev. Med. Child. Neurol*. 2003. Vol. 94. P. 5-56.

69. Asagai, Y., Matsuyama, T., Moriyama, A., Nii, E., Nakagomi, T., Fukunaga, T. (2002). Examination of the effects of rehabilitation in children with cerebral motor disorders: a multicenter study. *39-th Annual Meeting of the Japanese Association of Rehabilitation Medicine*. *Tokyo.* Vol. 39. № 8. P. 467-473.

70. Bobath, K., Bobath, B. (1983). *Die motorische Entwicklung bei zerebral paresen*. Stuttgart : Thieme. 845 p.

71. Bringas-Grande, A. (2002). Cerebral palsy in childhood : 250 cases report. *Rev. Neurol*. Vol. 35. № 9. P. 812-817.

72. Flett, P. J. (2003). Rehabilitation of spastically and related problems in childhood cerebral palsy. *J. Paediatr. Child. Health*. Vol. 39. № 7. P. 6-14.

73. Hosokawa, T., Kondo I., Sato Y., Nakamura S., Asagai Y. (2002).

Simple motor test for cerebral palsy : preliminary study and SMTCP: version 1.1. *39-th Annual Meeting of the Japanese Association of Rehabilitation Medicine*. Vol. 39. P. 474-482.

74. Kondo, I.**,** Iwata M. (2003). Gross motor function Classification System: Preliminary study for Japanise children. *Amer. Journal Phys. Med. Rehabil*. Vol. 82. P. 89-95.

75. Sherrill, C. (1999). *Adapted Physical Activity and Sport. Crossdisciplinary and Lifespan*. WCB : McGraw-Hill Higher Education. P. 2-17.

76. Sherrill C. *Adapted physical education, recreation, and sport: cross disciplinary and lifespan* (2004). 6th ed. St. Louis : McGraw-Hill. 320 p.

77. *Sociological abstracts. XIII-th world Congress of sociology*, 18–23 July 1994, Bielefeld, Germany. San Liego. 392 p.

78. Trombly, C. A. (1983). O*ccupational therapy for physical dysfunction*. 2-nd ed. Baltimore : Williams & Wilkins company. 144 p.

79. Vojta, V. (1981). *Die cerebralen Bewgungsstorungen im saglingsalten*. Stuttgart : Tieme Verlag, 1981. 243 p.

Список опублікованих праць за темою дипломної роботи магістра

80. Мазар А. А., Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Педагогічні умови компенсації порушених функцій дошкільників на заняттях з фізичної культури. Студентська конференція з міжнародною участю «Інноваційні технології у фізичному вихованні, оздоровчо-рекреаційній руховій активності, фізичній терапії та ерготерапії» [Збірка матеріалів Комплексних міжнародних заходів «Студентська наука в сфері фізичної культури і спорту: сучасні тренди», присвячені 90-річчю Національного університету фізичного виховання і спорту України]. Київ : НУФВСУ [електронний ресурс]. 03 квітня 2020. Частина ІІ. С. 112-116.